

Бойченко Э.Б.

Институт экономико-правовых исследований
Национальной академии наук Украины

ГЕНЕЗИС ПРЕДСТАВЛЕНИЙ О ВОСПРОИЗВОДСТВЕ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНЫХ СИЛ В КОНТЕКСТЕ РАЗВИТИЯ РЕГИОНАЛЬНОГО СОЦИУМА

Аннотация

В статье уточнена сущность понятия воспроизводства производительных сил в контексте развития регионального социума. Исследованы этимология, генезис категории «социум» в отечественной и зарубежной литературе. На основании парадигмы «регион как социум», где на первый план выдвигается воспроизводство социальной жизни (населения и трудовых ресурсов, образования, здравоохранения, культуры, окружающей среды и т.д.) и развитие системы расселения, определена сущность понятия «региональный социум».

Ключевые слова: производительные силы, народ, население, народонаселение, региональный социум.

Boychenko E.B.

Institute of Economic and Legal Research
National Academy of Sciences of Ukraine

THE GENESIS OF IDEAS ABOUT THE REPRODUCTION OF THE PRODUCTIVE FORCES IN THE CONTEXT OF THE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL SOCIETY

Summary

The article specifies the essence of the concept of the reproduction of the productive forces in the context of the development of the regional society. Studied etymology, the Genesis of the category «society» in the domestic and foreign literature. On the basis of the paradigm of the «region as a society» where there is reproduction of social life (population and labor resources, education, health, culture, environment, etc.) and the development of the settlement system, defined the essence of the concept «regional society».

Keywords: productive forces, people, population, regional society.

УДК 351.863(477)

КОНСОЛІДАЦІЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ДЕРЖАВИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ СОЦІАЛЬНИХ СТАНДАРТИВ

Вінічук М.В.

Львівський державний університет внутрішніх справ

Розглянуто проблему консолідації фінансових ресурсів держави для підвищення соціальних стандартів. Окреслено місце соціальної політики держави в системі соціальної безпеки України. Проаналізовано основні соціальні стандарти та гарантії в Україні. Визначено методологічні засади формування системи соціальної безпеки з дотриманням положень концепції соціально орієнтованої економіки. Запропоновано механізм залучення обмежених фінансових ресурсів на соціальні цілі.

Ключові слова: соціальна безпека, соціальна політика, соціальна функція державного управління, рівень життя населення, соціальні стандарти.

Постановка проблеми. В умовах фінансової глобалізації та загострення питання інтеграції економіки України у світовий економічний простір надзвичайно важливим виявляється консолідація фінансових ресурсів держави для підвищення

соціальних стандартів. На сучасному етапі соціально-економічного розвитку країни, під впливом дефіциту бюджету, тінізації економіки, збройного конфлікту на Сході держави, зниження обсягу фінансування усіх сфер економіки, що супроводжується зниженням доходів населення та їх купівельної спроможності, збільшенням рівня бідності та безробіття, реформування вітчизняної системи соціального захисту населення відбувається досить повільно і провокує загострення напруженої соціально-економічної ситуації в суспільстві. Сьогодні надзвичайно гострою постає проблема збільшення обсягів державного фінансування соціальної сфери та їх раціонального використання, так як не спо-

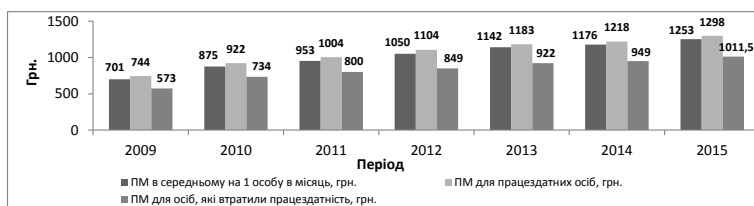


Рис. 1. Динаміка розміру прожиткового мінімуму різних категорій осіб в Україні за 2009-2015 рр., грн.

Джерело: [2]

стерігається збільшення державного ресурсного забезпечення соціальної сфери та ефективності витрачення наявних ресурсів, що, своєю чергою, не призводить до якісних змін в організації соціального захисту населення в Україні та до зміцнення її соціальної безпеки. Варто зазначити, що в країні вже номінально визначені міжнародні стандарти, адресність соціальних допомог, гарантії прав громадян, проте досі відсутнє їх законодавче

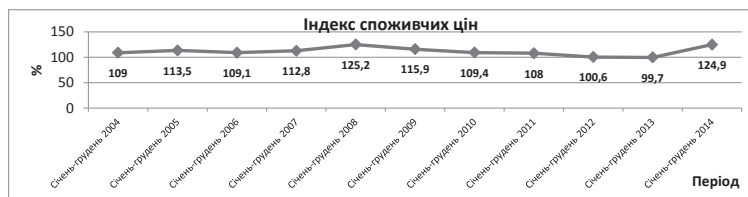


Рис. 2. Динаміка індексу споживчих цін за 2004-2014 рр., % до попереднього року

Джерело: [3]

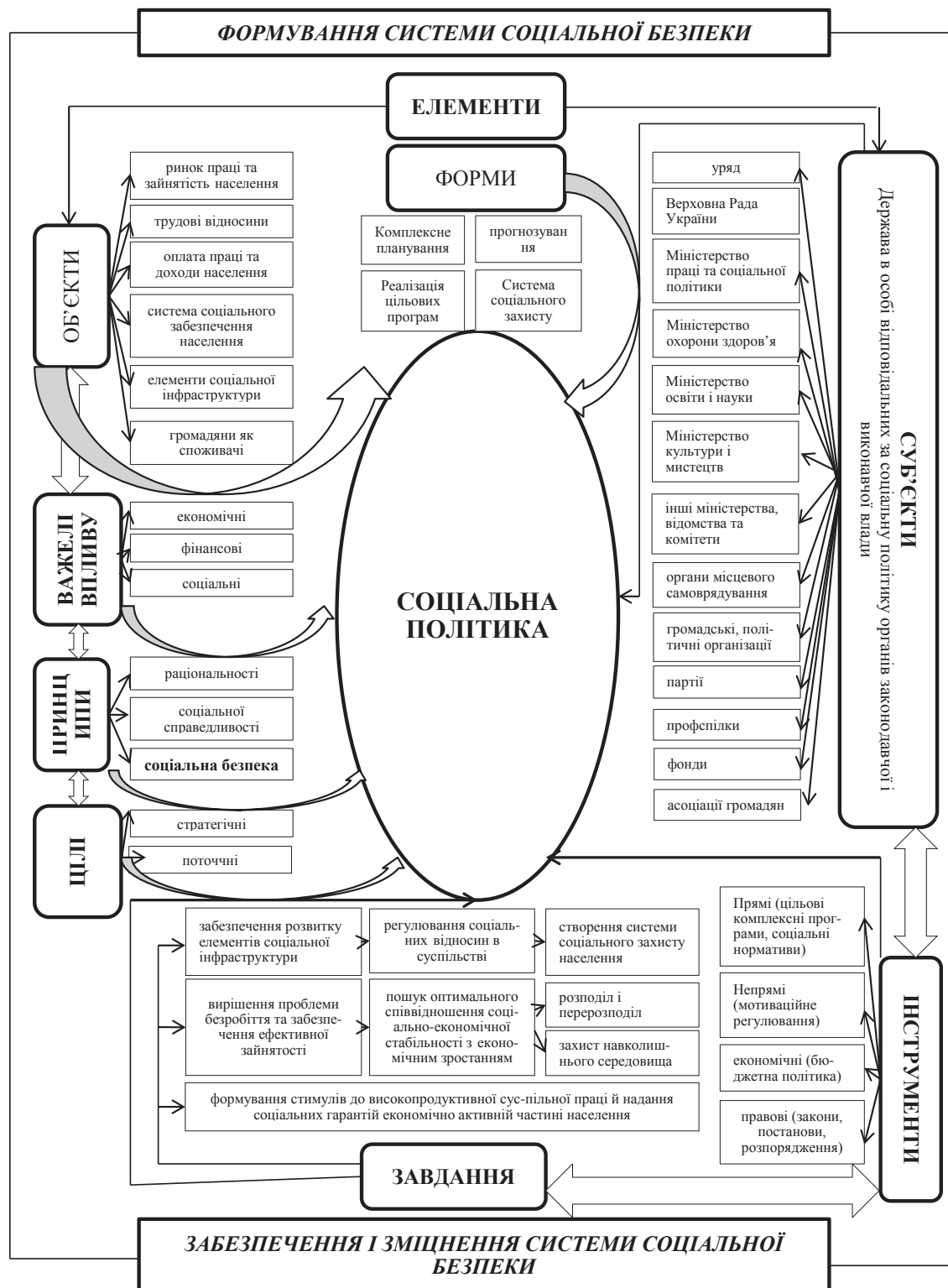


Рис. 3. Система соціальної безпеки держави

Джерело: [розроблено автором]

регламентування. За таких умов надзвичайно актуальним виявляється потреба в модернізації системи та соціальної функції державного управління, що вимагає перегляду механізму надання соціальної допомоги та послуг населенню.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема консолідації фінансових ресурсів держави для підвищення соціальних стандартів у сучасній економічній літературі розглядається надто вузько. Її дослідженню присвятили свої праці такі науковці як І. Бойчук, Н. Болотіна, В. Бакуменко, З. Варналій, Т. Васильців, О. Власюк, В. Геєць, Я. Гончарук, А. Гриненко, Я. Жаліло, О. Іляш, Е. Лібанова, А. Мокій, Є. Панченко, П. Пилипенко, В. Сенчагов, Б. Сташків, А. Сухоруков, М. Флейчук, Л. Яремко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. До сьогодні не знайшов відображення в економічній літературі механізм залучення обмежених фінансових ресурсів на соціальні цілі та розробка методологічних засад формування системи соціальної безпеки з дотриманням положень концепції соціально орієнтованої економіки.

Мета статті. Визначення проблем консолідації фінансових ресурсів держави для підвищення соціальних стандартів та зміцнення соціальної безпеки України.

Виклад основного матеріалу. Недосконале законодавство та надмірний перелік соціальних послуг,

виплат і пільг, гарантованих державою, є економічно необґрунтованим, зумовлюють недофінансування галузі та ускладнюють здійснення державного управління системою соціального захисту населення в Україні, виділені державою кошти на соціальний захист населення використовуються неефективно та нерационально. Крім того, надмірна централізація та повільність у реагуванні щодо першочерговості задоволення соціальних потреб, низька якість соціальних послуг ведуть до відсутності послідовної та системної соціальної політики і поглиблення соціальної нерівності населення. Як відомо, людина може існувати виключно в межах соціального простору, що обумовлює принципову та першочергову роль соціальних факторів у становленні й розвитку людства [1], а держава покликана забезпечити належні фізіологічні, матеріальні, духовні та загальносоціальні потреби. Для населення проявом соціальної функції виступають соціальні норми, нормативи та соціальні стандарти життя. Основним соціальним стандартом є прожитковий мінімум доходів громадян. Вважається доцільним прослідкувати зміну в Україні розміру прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць за період з 2009 по 2015 рр. з метою з'ясування основних проблем у соціальній сфері. Як бачимо (рис. 1), розмір прожиткового мінімуму має чітку тенденцію до збільшення.

Так, у 2010 р. порівняно з 2009 р. його розмір збільшився на 174 грн., або ж на 24,84%. У 2011 р.

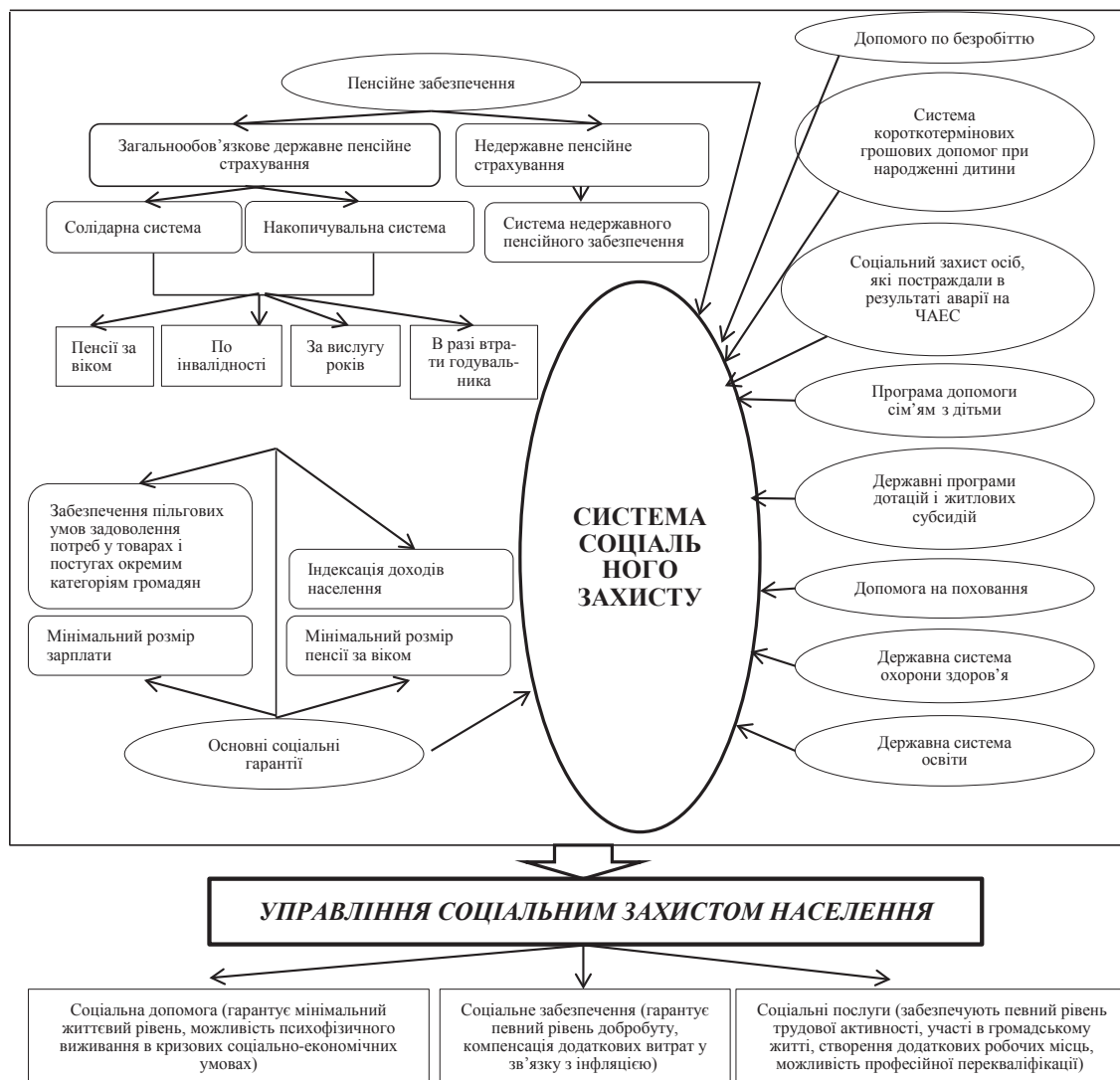


Рис. 4. Система соціального захисту населення

Джерело: [розроблено автором]

порівняно з 2010 р. збільшення відбулося на 78 грн. (8,91%), порівнюючи 2011 р., з 2009 р. – на 252 грн. (35,95%). У 2012 р. та у 2013 р. розмір прожиткового мінімуму також зберіг стійку тенденцію до зростання (10,18% та 8,76%). Аналіз даного показника за 2014 р. дає змогу стверджувати, що розмір прожиткового мінімуму порівняно з попереднім роком збільшився лише на 34 грн. (2,98%). Проте, це не дозволяє підвищити купівельну спроможність та рівень життя населення, оскільки у 2014 році відбулося різке підвищення рівня інфляції на 25,2% (рис. 2), що підтверджує загострення проблеми зuboжіння населення країни.

На 2015 рік, в умовах жорсткої економії фінансових ресурсів, Законом України «Про державний бюджет на 2015 рік» передбачено розмір прожиткового мінімуму в середньому на одну особу в місяць на рівні 1176 грн. і лише в грудні заплановано підвищення до 1330 грн.

Як відомо, соціальна політика повинна стати інструментом виконання державою соціальної функції та шляхом здійснення управлінського впливу на різні сфери суспільного життя. Систему створення та регулювання соціально-економічних умов життя суспільства з метою підвищення добробуту його членів та усунення негативних наслідків функціонування ринкових процесів, забезпечення соціальної справедливості та соціально-політичної стабільності, запобігання соціальним конфліктам в Україні доцільно відобразити на рис. 3. Особливістю авторського підходу до формування системи соціальної політики є пріоритетність соціальної функції в системі гарантування соціальної безпеки держави та кореляція елементів системи соціальної безпеки, її динамічність, наявність провідного та контролюючого параметрів, прямого і зворотного зв'язків. Все це передбачає визначення меж функціонування соціальної безпеки та соціальної політики зокрема та свідчить про необхідність консолідації фінансових ресурсів з метою підвищення соціальних стандартів. Крім того, формування системи соціальної безпеки передбачає міцний зв'язок між основними її складниками, зокрема: елементами, формами, об'єктами, суб'єктами, важелями впливу, інструментами, цілями, принципами та завданнями соціальної політики держави. В кінцевому результаті, досягнення міцного кореляційного зв'язку між цими складниками дозволить забезпечити і зміцнити систему соціальної безпеки держави.

Реалізація соціальної політики відбувається у формі соціального захисту населення, як комплексу організаційних, правових, економічних заходів, які проводяться державою та спрямовані на забезпечення гідного рівня та якості життя, добробуту кожного члена суспільства та на розвиток особистості, а для підвищення рівня і якості життя населення в умовах змінного середовища і внутрішніх трансформацій, потрібна організація особливої системи соціального захисту населення, яка б забезпечила стійкість до впливу внутрішніх і зовнішніх загроз. Нами розроблена і запропонована система соціального захисту населення (рис. 4), яка включає усі види соціальної допомоги, пенсійне забезпечення та основні соціальні гарантії. Управління соціальним захистом населення та пошук фінансових ресурсів на його забезпечення, на сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки є надзвичайно важким та водночас дуже важливим завданням держави і виявляється проявом реалізації нею соціальної функції державного управління. В основу даного механізму покладено гарантування мінімального життєвого рівня життя та добробуту населення, за-

безпечення належного рівня зайнятості та трудової активності, а також можливості психофізичного виживання в кризових соціально-економічних умовах. Безумовним являється те, що консолідація фінансових ресурсів на соціальні цілі відбувається на певних етапах формування та реалізації соціальної політики. Поряд із цим визначаються її основні напрямки: культурна, житлова, сімейна, пенсійна, молодіжна та жіноча, соціальна політика у сфері освіти, охорони здоров'я, зайнятості і соціально-трудових відносин.

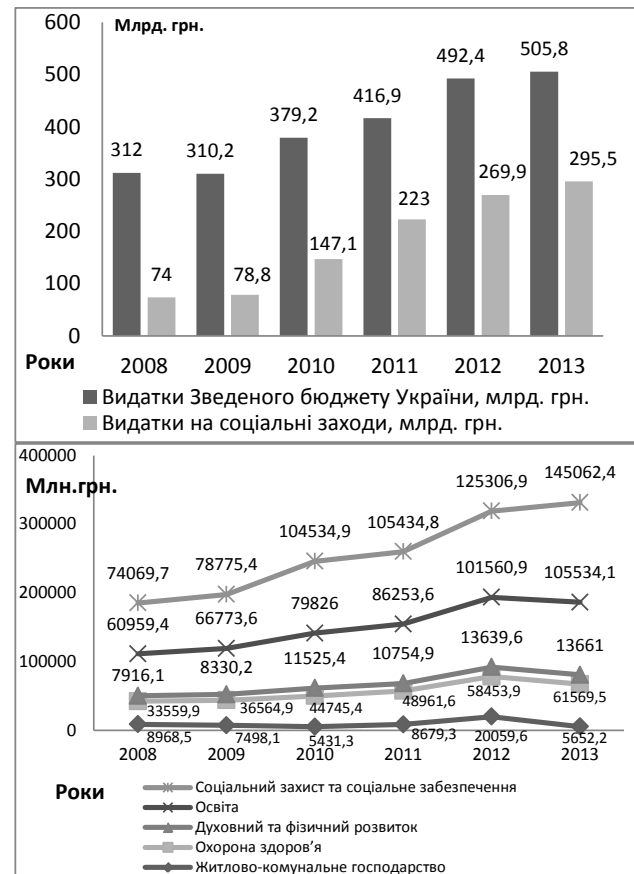


Рис. 5. Динаміка видатків Зведеного бюджету України на соціальні потреби та на соціально-культурні заходи, 2008-2013 рр.

Джерело: [4; 5]

З метою визначення проблем консолідації фінансових ресурсів держави для підвищення соціальних стандартів та зміцнення соціальної безпеки України доцільним виявляється проведення аналізу видатків Зведеного бюджету України на соціальні потреби та на соціально-культурні заходи. Динаміка видатків Зведеного бюджету на соціальні заходи (рис. 5) носить висхідний характер та відображає позитивні зміни в державі, проте це не призводить до підвищення рівня та якості життя населення, оскільки існують такі об'єктивні фактори як інфляція та безробіття, що знижують купівельну спроможність населення та не дозволяють зменшити соціальну нерівність між громадянами, що підтверджують розрахунки зміни обсягів видатків Зведеного бюджету України на соціальну сферу. Варто відзначити, що політика держави спрямована на поступове підвищення обсягів фінансування соціальної сфери, про що свідчить стрімке зростання видатків на соціальні заходи із 74 млрд. грн. у 2008 р. до 269,9 млрд. грн. у 2012 р. та 295,5 млрд. грн. у 2013 р. (рис. 5).

Аналізуючи обсяги видатків Зведеного бюджету на основні соціальні цілі: на соціальний захист та соціальне забезпечення; на освіту; на духовний і фізичний розвиток; на охорону здоров'я та на житлово-комунальне господарство, спостерігається значне збільшення видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення з 74,07 млрд. грн. у 2008 р. до 145,06 млрд. грн. у 2013 р.

Нижчими темпами фінансувалося житлово-комунальне господарство – 1470,4 млн. грн. у 2009 р. порівняно з 2008 р. та підвищилося у 2012 р. порівняно з 2008 р. лише на 11,09 млрд. грн., а у 2013 р. порівняно з 2008 р. зменшилося на 3316,3 млрд. грн. Незначними обсягами фінансування забезпечувалась сфера охорони здоров'я та сфера духовного та фізичного розвитку, що спричинило виникнення у цих сферах соціальної напруженості.

Висновки і пропозиції. З метою подолання і попередження негативних процесів у суспільстві та для зменшення соціальної напруженості, необхідно

негайного розробити дієву стабілізаційну політику, яка дозволить переглянути принципи системи адресної допомоги, дасть змогу підвищити рівень життя населення шляхом підвищення ефективності виробництва на базі науково-технічного прогресу, повної зайнятості населення, стабільності цін, досягнення збалансованості у зовнішньоекономічних зв'язках, проявиться у стабільному курсі національної валюти та ефективності міжнародних фінансових операцій, а також підвищить рівень соціальної безпеки держави. На даному етапі пріоритетні завдання держави полягають у раціоналізації соціальних видатків бюджету шляхом забезпечення ефективності функціонування організацій соціальної сфери та цільового характеру надання соціальної допомоги [6, с. 48], перегляді адресності надання соціальних пільг та у максимально ефективному використанні соціальних видатків держави завдяки організаційній модернізації та посиленні цільового спрямування видатків.

Список літератури:

1. Соціальні функції держави як фундаментальна категорія державно-управлінської науки. / В. Г. Бульба. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/pubupr/2011_4/doc/1/01.pdf
2. Закони України «Про державний бюджет на 2007–2015 роки». [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zakon.rada.gov.ua>
3. Офіційна веб-сторінка Державної служби статистики України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrstat.gov.ua
4. Річні звіти НБУ. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
5. Офіційна веб-сторінка Міністерства фінансів України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minfin.gov.ua/>
6. Післякризовий розвиток економіки України: засади стратегії модернізації. Аналітична доповідь / за заг. ред. Я. А. Жаліла / – К.: НІСД, 2011. – 66 с.

Виничук М.В.

Львовский государственный университет внутренних дел

КОНСОЛИДАЦИЯ ФИНАНСОВЫХ РЕСУРСОВ ГОСУДАРСТВА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ СОЦИАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ

Аннотация

Рассмотрена проблема консолидации финансовых ресурсов государства для повышения социальных стандартов. Определены место социальной политики государства в системе социальной безопасности Украины. Проанализированы основные социальные стандарты и гарантии в Украине. Определены методологические основы формирования системы социальной безопасности с соблюдением положений концепции социально ориентированной экономики. Предложен механизм привлечения ограниченных финансовых ресурсов на социальные цели.

Ключевые слова: социальная безопасность, социальная политика, социальная функция государственного управления, уровень жизни населения, социальные стандарты.

Vinichuk M.V.

Lviv State University of Internal Affairs

CONSOLIDATION OF FINANCIAL RESOURCES STATE FOR RAISING SOCIAL STANDARDS

Summary

The problem of consolidating financial resources of the state to improve social standards. Outlined place of social policy in the social security of Ukraine. The basic social standards and safeguards in Ukraine. Defined methodological principles of forming of social security subject to the provisions of the concept of socially oriented economy. The mechanism of attraction of limited financial resources for social purposes.

Keywords: social security, social policy, social function of public administration, living standards, social standards.